

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX KADENCJA**

Warszawa, dnia 31 stycznia 2018 r.

Druk nr 725

Pan

Stanisław KARCZEWSKI

MARSZAŁEK SENATU

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Na podstawie art. 84 ust. 1 Regulaminu Senatu my, niżej podpisani senatorowie, wnosimy projekt uchwały

w sprawie uczczenia pamięci Adama Giedrysa w 100. rocznicę jego urodzin.

Informujemy, że na podstawie art. 84 ust. 6 projekt uchwały został uzgodniony ze wszystkimi klubami i kołami senackimi.

Do reprezentowania nas w dalszych pracach nad tym projektem uchwały upoważniamy senatora Piotra Zientarskiego.

(-) Barbara Borys-Damięcka

(-) Leszek Czarnobaj

(-) Wiesław Dobkowski

(-) Jarosław Duda

(-) Jerzy Fedorowicz

(-) Piotr Florek

(-) Tomasz Grodzki

(-) Jan Maria Jackowski

(-) Kazimierz Kleina

(-) Władysław Komarnicki

(-) Jan Filip Libicki

(-) Marek Martynowski

(-) Andrzej Pająk

(-) Marian Poślednik

(-) Jan Rulewski

(-) Waldemar Sługocki

(-) Lidia Staroń

(-) Grażyna Sztark

(-) Jerzy Wcisła

(-) Barbara Zdrojewska

(-) Piotr Zientarski

UCHWAŁA
SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia

w sprawie uczczenia pamięci Adama Giedrysa
w 100. rocznicę jego urodzin

Senat Rzeczypospolitej Polskiej w 100. rocznicę urodzin Adama Giedrysa oddaje hołd uznanemu w świecie astronomowi – samoukowi, społecznikowi, patriocie walczącemu o niepodległą Ojczyznę, więzionemu i represjonowanemu przez władzę komunistyczną.

Adam Giedrys urodził się 26 marca 1918 r. we wsi Sidabry k. Wilna. Młodość spędził w Wilnie, gdzie ukończył szkołę krawiecką. Od początku wojny był związany ze Związkiem Walki Zbrojnej, a następnie z Armią Krajową. Był zakonspirowanym łącznikiem i działał pod pseudonimem „Benhal” w VII batalionie 77 pułku piechoty AK dowodzonego przez mjr. Jana Piwnika „Ponurego”. Za działalność tę został odznaczony „Medalem Wojska” Rządu RP w Londynie. Po wojnie osiedlił się w Szczecinku, gdzie ukrywał się przed Służbą Bezpieczeństwa i NKWD pod przybranym nazwiskiem „Stanisław Błasiński”. Został skazany na 5 lat więzienia za przechowywanie broni w drugim procesie członków Bojowego Oddziału Armii (BOA) w Szczecinku. Pobyt w więzieniach (Szczecin, Wronki, Siedlce, Warszawa) przyplącił ciężkim rozstrojem zdrowia.

Zainteresowanie Adama Giedrysa astronomią zrodziło się w trakcie jego leczenia i długotrwałej rekonwalescencji. W celu obserwacji gwiazd zbudował, ze szkielek okularów i okularu z mikroskopu, pierwszą własną lunetę według pomysłu Galileusza, potem skonstruował dwa teleskopy typu Newtona, o średnicy lustera 125 mm i 250 mm. Stworzył obserwatorium astronomiczne w Szczecinku, w którym instrumentem obserwacyjnym były wyżej wymienione teleskopy. Jego obserwacje dwóch gwiazd zmiennych, *V 456 Cygnus* i *DK Pegasus*, zostały uznane przez Międzynarodową Unię Astronomiczną. Jako członek Międzynarodowej Federacji Astronautycznej (IAF) uczestniczył w 21 międzynarodowych kongresach. W dniu 15 maja 1971 r., dzięki jego osobistym staraniom, po raz pierwszy w Polsce miała miejsce wystawa skały księżycowej z misji Apollo 11 z 1969 r. W 1972 r. gościł, na zaproszenie NASA, dwa miesiące w Stanach Zjednoczonych Ameryki.

Adam Giedrys z ogromnym zaangażowaniem krzewił także wiedzę o astronomii wśród młodzieży. Założył w Szczecinku Oddział Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii. Od lat sześćdziesiątych do lat dziewięćdziesiątych XX w. organizował letnie obozy

astronomiczne. Wiedza i materiały zdobywane podczas kongresów Międzynarodowej Federacji Astronautycznej pomogły mu w organizacji 46 seminariów astronomiczno-astronautycznych.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej uznaje postawę i działalność Adama Giedrysa za wzór do naśladowania dla kolejnych pokoleń Polaków.

Senat zwraca się do środowisk oświatowo-wychowawczych i naukowych z apelem o popularyzowanie wiedzy o postaci i osiągnięciach Adama Giedrysa.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

UZASADNIENIE

Adam Giedrys urodził się 26 marca 1918 r. we wsi Sidabry k. Wilna. Młodość spędził w Wilnie, gdzie ukończył Szkołę Krawiecką im. Promienistych i uzyskał tytuł czeladnika krawieckiego. W pierwszych miesiącach wojny był członkiem grupy specjalnej do wykonywania wyroków Wojskowego Sądu Specjalnego przy Komendzie Wileńskiego Okręgu Związku Walki Zbrojnej. W kolejnym okresie wojny, wraz z żoną Stanisławą z d. Bohdziewicz, prowadził zakład krawiecki w Nowym Dworze (obecnie w obwodzie grodzieńskim na Białorusi), który stał się punktem kontaktowym Armii Krajowej. Adam Giedrys był zakonspirowanym łącznikiem i działał pod pseudonimem „Benhal” w VII batalionie 77 pułku piechoty AK dowodzonego przez mjr. Jana Piwnika „Ponurego”, za co został odznaczony „Medalem Wojska” Rządu RP w Londynie. Po wojnie osiedlił się w Szczecinku, gdzie ukrywał się przed Służbą Bezpieczeństwa i NKWD pod przybranym nazwiskiem „Stanisław Błasiński”. W dniu 18 marca 1948 r. został aresztowany za ukrywanie broni i skazany w drugim procesie członków Bojowego Oddziału Armii (BOA) w Szczecinku, największej na Pomorzu Zachodnim tajnej organizacji oporu przeciwko władzom komunistycznym. Po ciężkim śledztwie i pokazowym procesie w Szczecinie został skazany na 5 lat więzienia. W wyniku pobytu w ciężkich więzieniach (Szczecin, Wronki, Siedlce, Warszawa) zachorował na gruźlicę nerek. Wiosną 1953 r. trafił w ciężkim stanie do szpitala w Olsztynie, gdzie podczas operacji nerek przeżył śmierć kliniczną.

Pobyt w szpitalu i długotrwała rekonwalescencja przyczyniły się do tego, że zainteresował się astronomią. W 1953 r. ze szkielec okularów i okularu z mikroskopu zbudował pierwszą własną lunetę według pomysłu Galileusza, potem skonstruował dwa teleskopy typu Newtona, o średnicy lustera 125 mm i 250 mm. Cztery lata później, po wielu trudach, udało mu się zdobyć pozwolenie ówczesnych władz na budowę obserwatorium astronomicznego na dachu oficyny kamienicy, w której mieszkał, przy ul. Kościuszki 10 w Szczecinku. Uroczyste otwarcie obserwatorium odbyło się 2 marca 1959 r.

Do istotnych osiągnięć astronomicznych Adama Giedrysa, astronoma-samouka, należy uznanie przez Międzynarodową Unię Astronomiczną jego obserwacji dwóch gwiazd zmiennych: *V 456 Cygnus* i *DK Pegasus* (łac. „Łabędź” i „Pegaz”). Jako członek Międzynarodowej Federacji Astronautycznej (IAF) uczestniczył w 21 międzynarodowych kongresach. Prowadził korespondencję z licznymi ośrodkami naukowymi na całym świecie i zdobywcami kosmosu. Dzięki jego osobistym staraniom w dniu 15 maja 1971 r. po raz

pierwszy w Polsce miała miejsce wystawa skały księżycowej z misji Apollo 11 z 1969 r., którą osobiście przywiózł do Szczecinka konsul amerykański z Poznania. W 1972 r. gościł, na zaproszenie NASA, dwa miesiące w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Zwiedził wtedy m.in. wyrzutnię raket na Przylądku Kennedy'ego, Ośrodek Lotów w Houston, poznał w tym czasie wielu amerykańskich astronautów i naukowców.

Ponadto A. Giedrys z ogromnym zaangażowaniem krzewił wiedzę o astronomii wśród młodzieży. Prowadził też szeroką działalność popularnonaukową w przedmiotowym zakresie, m.in. w ramach Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. Założył w Szczecinku Oddział Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii. Od lat sześćdziesiątych do lat dziewięćdziesiątych XX w. organizował letnie obozy astronomiczne w Czaplinku, na Turbaczu, w Radaczu k. Szczecinka. Uczestnikami tych obozów była młodzież oraz członkowie Polskiego Towarzystwa Miłośników Astronomii. Wykonywano wtedy obserwacje gwiazd zmiennych zaćmieniowych, aktywności słonecznej oraz ciał Układu Słonecznego. Najzdolniejszych wychowanków zabierał na międzynarodowe kongresy. Wiedza i materiały zdobywane podczas kongresów Międzynarodowej Federacji Astronautycznej pomogły mu w organizacji 46 seminariów astronomiczno-astronautycznych, w których uczestniczyli uczniowie szkół podstawowych i średnich, a recenzentami ich wystąpień była głównie kadra naukowa z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz wielu innych wybitnych ludzi nauki. Jego bliskie kontakty z ambasadą amerykańską umożliwiały otrzymywanie filmów z kolejnych lotów kosmicznych.

Szczecinecki krawiec-astronom był bohaterem wielu artykułów prasowych i reportaży. Ryszard Wójcik poświęcił mu w swojej książce *Odmieńcy* rozdział *Wskrzeszony dla gwiazd* oraz film dokumentalny *Krawiec i gwiazdy*. Ponadto A. Giedrys był pierwowzorem głównego bohatera filmu *Planeta Krawiec* w reżyserii Jerzego Domaradzkiego. W październiku 2009 r. w Szczecinku odsłonięto pomnik przedstawiający jego postać. Jego imieniem zostało nazwane również jedno z rond szczecineckich. W pierwszych wolnych wyborach w 1990 r. został także wybrany na radnego miasta Szczecinka. Zmarł 26 grudnia 1997 r., pozostawiając wiele niezrealizowanych planów.